

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. เหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง
4. บทบาทนักศึกษากับกระบวนการประชาธิปไตย
5. บริบทพื้นที่งานวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.1.1 ความหมายการมีส่วนร่วม

จุฬารัตน์ โสตะ (2543, น. 5) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคล หรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการบริหารประสิทธิภาพขององค์การขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้นในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิด สติสติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพันต่อภารกิจและองค์การ

ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2543, น. 4) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

สุริยา วีรวงศ์ (2544, น. 51 - 61) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาตั้งแต่จุดเริ่มต้น กล่าวคือ ตั้งแต่การ สร้างแนวคิดไปจนถึงสิ้นสุดการทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน กล่าวคือมุ่งเน้นถึงการให้ ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือ โครงการพัฒนาที่จัดออกมาจากการเริ่มต้น กำหนด และวิเคราะห์ปัญหาโดยประชาชนเป็นหลัก

เฉลียว บุรีภักดีและคณะ (2545, น. 4) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้าร่วม อย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคล ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วม ต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนา เข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนา ตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร การมีส่วนร่วมของประชาชน มิใช่หมายความเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิด หรือจัดทำขึ้นเพราะ แท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรม และวิธีดำเนินงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมี ศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แต่ผู้บริหารการพัฒนามักไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดย พยายามสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิด หรือ โครงการของตน

2.1.2 หลักสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ในกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักพัฒนาและการเรียนรู้ ร่วมกับองค์กรชุมชน หลักการสำคัญในการปฏิบัติการร่วมกับประชาชนที่สำคัญ ๆ (สามารถ ศรีจันทร์, 2544, น. 6) มีดังนี้

2.1.2.1 การจัดความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน การจัดความสัมพันธ์ด้าน บทบาทระหว่างนักพัฒนากับชุมชนที่เท่าเทียมกัน เป็นหลักการสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยต่างฝ่ายควรมีความตระหนัก ความต้องการของตนเอง และสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ รวมทั้ง องค์กรชุมชนควรตระหนัก ในความเป็นเจ้าของ ต้องการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง ซึ่งสิ่ง เหล่านี้จะ เป็นส่วนที่คอยกำกับ กำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสม ตามศักยภาพ และเป็นที่น่าสนใจ ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

2.1.2.2 การมีอิสระไม่ครอบงำ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ ต้องอยู่บนฐานของ การไม่ครอบงำ การให้อิสระภาพในการคิด และการแสดงออกโดยไม่มีอคติ และไม่นำความคิดความ เชื่อของตนมาวัด หรือตีคุณค่า หรือชักจูงครอบงำให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในศักยภาพ ฐานความรู้ ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ที่จะป็นฐานพลังสำคัญ ในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองต่อไป โดยที่นักพัฒนาต้องมีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างพร้อมจะยอมรับฟัง ความแตกต่าง ความเคารพในความเป็นคนของทุกคน

2.1.2.3 การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม ในชุมชนหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยความแตกต่างหลากหลาย ทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม ฯลฯ การสร้างโอกาสเปิดพื้นที่ทางสังคมอย่างเท่าเทียม ในการให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิดศักยภาพ ความรู้ และร่วมมีบทบาทดำเนินการการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้งานที่ดำเนินไปไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และส่งผลกระทบไปยังผู้คนทุกส่วนในชุมชน ในสังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

2.1.2.4 การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน การดำเนินงานพัฒนาตามโครงการพัฒนาหนึ่ง ๆ นั้น มีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน หลายครั้งพบว่า โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเมื่อถึงขั้นดำเนินการแล้ว มักเกิดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างผลกระทบต่อชุมชนมากมายตามมา รวมทั้งการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งหน่วยงานทั้งหลายที่เข้ามาดำเนินงานร่วมกับชุมชน มักอ้างเสมอว่า ได้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว โดยการเชิญตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมประชุม และร่วมกิจกรรม ในขณะที่โครงการที่ดำเนินการไปนั้นผ่านการวางแผน และตัดสินใจมาแล้ว โดยที่ชุมชนไม่มีโอกาสรับรู้มาก่อนแต่เป็นเพียงผู้ร่วมในบางส่วนที่กำหนดโดยเจ้าของโครงการนั้น ๆ

การมีส่วนร่วมที่แท้จริง ควรให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุง และรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ

2.1.3 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนนั้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552, น. 37 - 55) จะต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

2.1.3.1 ประชาชนจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participate)

2.1.3.2 ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participate)

2.1.3.3 ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participate)

หากไม่มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่สามารถเข้าร่วมได้ และไม่มี ความเต็มใจแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้นเลย นอกจากเงื่อนไข 3 ประการดังกล่าวแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1) ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมนั้นไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน

2) ประชาชนต้องไม่เสียเงินเสียทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วม มากเกินกว่าที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ

3) ประชาชนจะต้องมีความสนใจ ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วม

4) ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้ง 2 ฝ่าย

5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทอกระเทือน ต่อตำแหน่งหน้าที่หรือ

สถานภาพ ทางสังคมหากมีส่วนร่วม การที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น จะต้องมีวิถีการ หรือเทคนิควิธีดังนี้

5.1) ต้องให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

5.2) สร้างกลุ่มให้เป็นที่ดึงดูดใจของสมาชิก

5.3) เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมตรงกับพื้นฐานแห่ง

ความดึงดูดของกลุ่ม

5.4) ความมีชื่อเสียงและเกียรติยศของสมาชิกในกลุ่ม

5.5) ไม่เปลี่ยนแปลงปัจเจกบุคคล หรือส่วนย่อยของกลุ่มที่เบี่ยงเบน

ไปจากปทัสถาน ของกลุ่ม

5.6) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแรงกดดันจากกลุ่มโดยการสร้าง

ปัญญาร่วมของสมาชิกผู้ต้องการเปลี่ยนแปลง

5.7) การเสนอข่าว การวางแผน และผลของการเปลี่ยนแปลงจะต้องให้

สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วม

5.8) ขจัดกำลังดึง (ส่วนที่ไม่ต้องการให้เปลี่ยนแปลง) โดยเริ่มต้น

ปรับปรุงส่วนที่เกี่ยวข้องใหม่

2.1.4 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย” ดังนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น โดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการ ที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะ

ทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550, น. 45) นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้ให้นิยามคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ เช่น เจมส์ แอล เครย์ตัน ได้กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอา ความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของ รัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจ ที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545, น. 4) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2549, น. 29 - 30) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมใน ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่ม คนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุก ๆ คน ได้มีโอกาส ที่จะมามีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

ปัทมา สุภก่าบั้ง (2550, น. 32) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้ และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการ ริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น

2.1.6 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน (เจมส์ แอล เครย์ตัน, 2551, น. 21 – 25)

2.1.6.1 คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับ สาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2.1.6.2 ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียว

ที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

2.1.6.3 การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

2.1.6.4 การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้ลึกซึ้งของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้นพวกเขา ก็อยากเห็น มันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังคงเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

2.1.6.5 การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

2.1.6.6 การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

2.1.6.7 การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

2.1.6.8 การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2.1.7 ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดโดยความเต็มใจไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดการอย่างไรเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการ บริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช 2550 ทางการเมืองโดยตรงของประชาชนมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยตรง การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ ทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริง ทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐตอบสนองต่อผู้เป็นเจ้าของประเทศในด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคม

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์ การกระทำโดยความสมัครใจ มีความสนใจ มีอิสระไม่ถูกครอบงำ ปราศจากการบังคับ มีความเสมอภาคของสมาชิกในสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครองและการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

2.2 ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.1 การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

อาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด (บวรศักดิ์ อุวรรณ โณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548, น. 29 - 30) ได้แก่

2.2.1.1 ระดับการให้ข้อมูลและรับข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใด ๆ

2.2.1.2 ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

2.2.1.3 ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินจันโทตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

2.2.1.4 ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.2.1.5 ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165)

2.2.2 ลำดับขั้นตอนและระดับของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนและระดับของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการหลายสาขา ได้พยายามศึกษาจำแนกลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมไว้หลายแบบ โดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกแตกต่างกัน (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543, น. 149 - 163) ได้แก่ การจำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วม สามารถจำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ : ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้น ก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน : จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน และประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ : ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น จากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล : การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

2.2.3 การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (โกวิทย์ พวงงาม, 2545, น. 8) มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา : ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตนเองได้ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น แต่อาจมองปัญหาไม่ได้เด่นชัด เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาจึงเสมือนกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพให้ชุมชนมองเห็นและวิเคราะห์ปัญหาได้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม : การวางแผนการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปนี้ที่ขาดไม่ได้ หากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงานการพัฒนาให้เสร็จสิ้นโดยฉับไว ก็จะดำเนินการวางแผนงานด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน จะช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาพัฒนาประสิทธิภาพของตนเองและสามารถวางแผนได้ด้วยตนเองในที่สุด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน : ชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์การทำงานในชนบท อย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ และในหลาย ๆ แห่งก็สามารถที่จะร่วมลงทุนในกิจกรรม หลาย ๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนรู้จักคิดต้นทุนให้กับตนเองในการดำเนินงาน และจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้นเพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกจะมีอะไรเสียหาย ก็ไม่เดือดร้อนมากนัก และการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะรู้สึกว่าจะไม่ใช่ชุมชน นอกจากนั้น การร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และเมื่อเห็นประโยชน์ก็สามารถจะดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน : ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนแต่เป็นการดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ชุมชนก็ไม่สามารถทราบว่าจะงานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่ ถึงแม้ว่าจะมีผู้โต้แย้งว่าการประเมินที่เที่ยงธรรมที่สุดน่าจะมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่มุ่งจะพัฒนาคน การคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมอาจจะไร้ประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชุมชนน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า เพราะนอกจากจะเป็นการประเมินแล้ว ยังแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมินและเป็นกรเผยแพร่กิจกรรมออกไปสู่ชุมชนอื่น ๆ

2.2.4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวคิด

อคิน รพีพัฒน์ (2547, น. 49) เป็นแนวคิดที่ได้จากประสบการณ์ภาคปฏิบัติในประเทศไทย และมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย ดังนั้นเมื่อผสมผสานแนวคิดเชิงทฤษฎีของ โคอเสน และอัสฮอฟ เข้ากับแนวคิดภาคปฏิบัติของแล้วสามารถจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มในขั้นริเริ่มโครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกรค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน โครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนิน โครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามา ส่วนในกรรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพหรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็น

การประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด

2.2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์

มองความเข้มของการมีส่วนร่วมในแง่ของการมีอำนาจในการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งมีพิสัยของความเข้มตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลยไปจนถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ แนวคิดการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นความเข้มของการมีส่วนร่วมที่สำคัญอีกแนวหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมที่แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตามลักษณะของการปฏิบัติการ ลักษณะทั้ง 4 ประเภทนี้ ไม่ได้เป็นอิสระจากกัน ยังมีความคาบเกี่ยวและต่อเนื่องกัน การจำแนกลักษณะนี้ทั้ง 4 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) ทั้งนี้เป็นขั้นเริ่มแรก ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการยอมรับ (Accepting) หรือการเพิ่ม (Gaining) การเข้าถึงผลประโยชน์ ที่เป็นรูปธรรมหรือการช่วยเหลือปัจจัยการดำรงชีวิตเฉพาะหน้าบางประการ สำหรับผู้ที่เข้าไปเกี่ยวพัน กับโครงการพัฒนาซึ่งอาจจะหมายถึงบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนหรือหมายถึงการปรับปรุงหรือการแนะนำรูปแบบการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจใหม่

ประเภทที่ 2 การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนการถูกกระทำ (Passive / Reflective Participation) การมีส่วนร่วมประเภทนี้เป็นส่วนต่อเนื่องจากประเภทที่หนึ่ง โดยถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมทางการศึกษาบางประการที่สามารถช่วยให้ประชาชนเข้าใจสาเหตุของสภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น การด้อยพัฒนา และเข้าใจปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยการจัดทำโครงการพัฒนา

ประเภทที่ 3 การมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้น (Active Participation) การมีส่วนร่วมในขั้นที่ 3 นี้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับองค์กรหรือบุคคลระดับพื้นฐาน (Grass roots) ซึ่งเป็นผู้รับผลประโยชน์ จากโครงการ หรือทำการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับกว้าง ๆ จากกลุ่มอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไปที่มีอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของสังคม นอกเหนือไปจากกลุ่มผลประโยชน์เอง โดยปกติแล้วการมีส่วนร่วมในมิตินี้รวมไปถึงองค์กรในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วและมีขอบข่ายที่ขยายความครอบคลุมไปถึงกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบด้วย

ประเภทที่ 4 การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนความกระตือรือร้น (Active / Reflective Participation) ขั้นนี้เสริมต่อจากขั้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นเป็นการสะท้อนหรือการประเมินเกี่ยวกับข้อจำกัด และทางเลือกต่าง ๆ ของโครงการภายใต้บริบทระดับชาติ ภายใต้เงื่อนไขเดิมของโครงการที่มีอยู่ โดยปกติจะรวมถึงการออกแบบการก่อรูปหรือการประเมินเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเลือกของโครงการพัฒนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะความจำเพาะของโครงการ และลักษณะทั่วไปของสังคมที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม โดยเน้นการเข้าร่วมตั้งแต่การศึกษา ตัดสินใจ ไปจนถึง

การประเมินและควบคุม

2.2.6 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ประการ (Apiwat Mualchaiyaphum, 2548)

คือ

2.2.6.1 การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การไปลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนของไทยรู้จักดีมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง การเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญมาก ถ้าไม่มีการเลือกตั้ง ประเทศนั้นก็มิใช่ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยเมืองไทยนั้น มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 แต่เป็นการเลือกตั้งทางอ้อมเพราะประชาชนต้องเลือกผู้แทนในระดับท้องถิ่น และให้ผู้แทนท้องถิ่นไปเลือกผู้แทนราษฎรอีกทีหนึ่งปัจจุบันนอกจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกแล้ว เมืองไทยยังมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเขต (กรุงเทพฯ) และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอีกด้วย

2.2.6.2 การรณรงค์หาเสียง ในประเทศไทยอาจแบ่งการรณรงค์หาเสียงเป็น 2 ระยะเวลา คือ

- 1) การรณรงค์หาเสียงในระยะเวลาที่ไม่มีพรรคการเมือง
- 2) การรณรงค์หาเสียงในระขะมีพรรคการเมือง

ในระยะเวลาที่ไม่มีพรรคการเมืองนี้ การรณรงค์หาเสียง จะใช้บุคลิกและความสามารถ ตลอดจนชื่อเสียงส่วนตัวยังไม่มีการกำหนดนโยบายเป็นส่วนรวมของกลุ่มและ ของพรรคการเมืองแต่อย่างใด จนกระทั่งการเลือกตั้ง ทั่วไป ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2489 พรรคการเมืองจึงได้เป็นรูปเป็นร่างแม้ว่าจะไม่มีพระราชบัญญัติ พรรคการเมืองก็ตาม มีการรณรงค์หาเสียงอย่างกว้างขวาง แต่เมื่อมีการยึดอำนาจการปกครองในเวลาต่อมาพรรคการเมืองจึงหมดบทบาทไป และกลับมา มีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง เมื่อรัฐบาลได้ออกกฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ.2498 มีพรรคการเมืองมา จดทะเบียนถึง 30 พรรคและในการเลือกตั้งครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 ประชาชนและพรรคการเมืองเข้ามา มีส่วนร่วมทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างกว้างขวาง

2.2.6.3 การดำเนินกิจกรรมของบุคคลและกลุ่มต่อปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมประเทศไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองลักษณะนี้มีค่อนข้างน้อย เช่น อภิปรายแบบ“ไฮปาร์ค” ซึ่งมีขึ้นที่สนามหลวงในช่วงก่อนเลือกตั้งปี พ.ศ. 2500 โดย จอมพล ป.พิบูลสงครามนำแบบการไฮปาร์คมาจากอังกฤษ และการทำ “เพรสคอนเฟอร์เรนซ์” มาจากสหรัฐอเมริกา การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเข้ากลุ่มในเมืองไทย พอจะเห็นมีเพียง 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มหรือองค์กรของกรรมกร องค์กรกรรมกร มีขึ้นในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2487 ชื่อว่า สหบาลกรรมกรกลาง (Central Union of Labour) ในปี พ.ศ.2494 สหบาลกรรมกรเปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมกรรมกรไทย” (Thai National Trades Union Congress) ในปี พ.ศ. 2497 มีการจัดตั้งสมาคมแรงงานเสรีแห่งประเทศไทย (Thai Free Workmen’s Association of Thailand) ในปี พ.ศ. 2518 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ กรรมกรผู้ใช้แรงงาน ต่างก็พากันมารวมกลุ่ม และพัฒนามาเป็น “สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย” (Labour Congress of Thailand)

2) กลุ่มหรือองค์กรชาวนา ในบรรดากลุ่มทุกกลุ่ม กลุ่มชาวนาจะมีบทบาทมากที่สุด เพราะประเทศไทยมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 70 ของประชาชน แต่ความเป็นจริงชาวนาไทยไม่ได้รวมเป็นกลุ่ม หรือองค์กรที่มีลักษณะถาวรมักจะเป็นการรวมตัวกันชั่วคราว เช่น ชาวนาชาวไร่ ในตำบลหมู่บ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจะร่วมกันเดินทางมาร้องเรียนรัฐบาล ในเรื่องการประกันราคาข้าว เป็นต้น องค์กรของชาวนาแบ่งเป็น 3 ประเภท สำหรับในบทบาท การมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย ได้แก่ 1) กลุ่มชาวนา 2) สมาคมชลประทานราษฎร 3) สหกรณ์

3) พรรคการเมือง ประเทศไทยมีความพยายามสร้างระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่า 50 ปีแต่การสร้างพรรคการเมืองมีเวลาน้อยมาก พรรคการเมืองไม่มีบทบาทสำคัญ ไม่ได้มีฐานอยู่ที่ประชาชนเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อไร จึงค่อยมีการตั้งพรรคการเมืองกันขึ้นมา เหตุ สำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอเนื่องจากการได้อำนาจของผู้ปกครองที่ผ่านมาในประเทศไทยนั้นหลายครั้งไม่ได้อาศัยพรรคการเมืองเป็นฐาน พรรคการเมืองเองก็ไม่ได้รับการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง การเข้าไปรวมกลุ่ม อยู่ในพรรคการเมืองมีความสำคัญมากกว่ากลุ่มอื่น แต่ความเป็นจริงก็ไม่ได้สำคัญไปกว่ากลุ่มอื่น ๆ เท่าใด การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง จึงยังจัดว่าไม่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น

2.2.6.4 การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

2.2.6.5 กิจกรรมที่ใช้ความรุนแรง และอาจเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

2.2.7 แนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, 2559)

2.2.7.1 สนใจ ติดตามข่าวสารด้านการเมือง

2.2.7.2 ติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง

2.2.7.3 สนับสนุนผู้สมัครและนักการเมืองที่ดี

2.2.7.4 ต่อต้านนักการเมืองที่ไม่ดี

- 2.2.7.5 ให้ความร่วมมือกับทางราชการ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี
- 2.2.7.6 คัดค้านนโยบายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ส่วนรวม
- 2.2.7.7 ศึกษาข้อเท็จจริงให้ถี่ถ้วน
- 2.2.7.8 เสนอปัญหาให้หน่วยงานแก้ไข
- 2.2.7.9 ชุมนุมคัดค้านโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- 2.2.7.10 ปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนมิให้ถูกละเมิด
- 2.2.7.11 เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง
- 2.2.7.12 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- 2.2.7.13 การติดตามข่าวสารบ้านเมือง
- 2.2.7.14 การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.2.7.15 ริเริ่มพุดคุยประเด็นการเมือง
- 2.2.7.16 ชักจูง รณรงค์ให้ผู้อื่นสนับสนุนบุคคลและพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน
- 2.2.7.17 เสนอแนวคิด นโยบายต่อนักการเมืองและผู้นำทางการเมือง
- 2.2.7.18 บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง
- 2.2.7.19 ร่วมประชุมรณรงค์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง
- 2.2.7.20 เป็นสมาชิกระดับแกนนำพรรคการเมือง
- 2.2.7.21 ร่วมระดมทุน
- 2.2.7.22 เสนอตัวเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง
- 2.2.7.23 ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2.2.8 บันไดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, 2559)

ผู้อื่น

- 2.2.8.1 บันไดขั้นที่ 1 สนใจติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมือง
- 2.2.8.2 บันไดขั้นที่ 2 เริ่มพุดคุยประเด็นทางการเมือง
- 2.2.8.3 บันไดขั้นที่ 3 ศึกษา นโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง
- 2.2.8.4 บันไดขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องทางการเมืองและการเลือกตั้งร่วมกับผู้อื่น
- 2.2.8.5 บันไดขั้นที่ 5 เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งในชุมชน
- 2.2.8.6 บันไดขั้นที่ 6 จัดกิจกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งในชุมชน
- 2.2.8.7 บันไดขั้นที่ 7 รณรงค์สนับสนุนบุคคลและพรรคที่ตนนิยม
- 2.2.8.8 บันไดขั้นที่ 8 เป็นอาสาสมัครสอดส่องและช่วยเหลือการเลือกตั้ง

2.2.8.9 บันไดขั้นที่ 9 ตัดสินใจเลือกตั้งตัวแทนอย่างรู้เท่าทัน

2.2.8.10 บันไดขั้นที่ 10 ติดตามตรวจสอบการทำงานของนักรการเมือง พรรคการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กล่าวโดยสรุป ระดับขั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง กิจกรรมเหล่านี้ ประกอบด้วย 5 ด้าน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548, น. 29 - 30 , Apiwat Mualchaiyaphum, 2548)

1. ด้านการให้ข้อมูลและรับข้อมูล หมายถึงการรับรู้และการให้ข่าวสารทางการเมือง กระบวนการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่ง ข่าวสารเป็นสิ่งที่จะช่วยลดความไม่แน่ใจของบุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถสร้างภาพเกี่ยวกับ ข่าวสารทางการเมืองได้ชัดเจนขึ้น โดยกระบวนการดังกล่าวได้ถูกผสมผสานเข้ากัน รูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต วิทยุ และโทรทัศน์ จนกระทั่งสามารถสร้างเครือข่ายการรับรู้ ข่าวสารทางการเมืองซึ่งสามารถชี้นำสังคมได้อย่างรอบด้าน กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งมาแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเมือง (มยุรี ถนอมสุข, 2554, น. 11)

2. ด้านการร่วมรณรงค์ทางการเมือง หมายถึง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของนักรการเมืองและเปิดโอกาสให้ประชาชน นักศึกษาร่วมตัดสินใจว่าใครจะมาเป็นผู้ปกครองของตน นอกจากนี้การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งยังเป็นการให้สิทธิกับประชาชนในการกำหนดแนวโน้มของนโยบายที่จะมีผลต่อทั้งชีวิตส่วนตัวและส่วนรวมของประชาชน

3. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึง การที่ประชาชน นักศึกษาใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัวแทน เพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับของประเทศ รวมถึงการออกเสียงประชามติเป็นกระบวนการในการแสดงความเห็นของประชาชน นักศึกษาด้วยการลงคะแนนออกเสียงเพื่อตัดสินใจว่า จะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในเรื่องที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติ (นางสาวปิวิศา อุดมกัน, 2553, น. 38)

4. ด้านการแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง หมายถึง สนใจในการรับและให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทางการเมือง การพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง เช่น การอภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมือง การร่วมประชุมทางการเมืองการให้ความสนับสนุนกิจกรรม ให้การสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมือง การติดต่อกับผู้แทนราษฎร การสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่าง

5. ด้านการมีบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชน นักศึกษา เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิดเห็น และการกระทำต่าง ๆ ทางการเมือง เช่น การชุมนุมประท้วง เดินขบวนเพื่อให้ผู้นำทางการเมืองยอมรับในนโยบายที่ผู้นำควบคุมรัฐบาล

อยู่มีความสามารถมากกว่าการมีความต้องการน้อยกว่ากลุ่มชนชั้นนำที่ไม่ได้ควบคุมรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.3 เหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง

2.3.1 การชุมนุมที่มีนักศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้อง

เหตุการณ์วันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม 2516 ช่วงนั้นนักศึกษาประชาชนพากันเรียกร้องรัฐธรรมนูญเพื่อกลับไปปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีการเดินขบวนครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปร่วมกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และพระบรมรูปทรงม้า ตลอดจนเต็มถนนราชดำเนินในกรุงเทพฯ (วิกิพีเดีย, 2559)

เหตุการณ์เริ่มมาจากการที่จอมพล ถนอม กิตติขจร รัฐประหารตัวเอง ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ซึ่งนักศึกษาและประชาชนมองว่า เป็นการสืบทอดอำนาจตนเองจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นอกจากนี้ จอมพล ถนอมจะต้องเกษียณอายุราชการเนื่องจากอายุครบ 60 ปี แต่กลับต่ออายุราชการตนเองในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดออกไป ทั้งพลเอก ประภาส จารุเสถียร บุคคลสำคัญในรัฐบาล ที่มิได้รับการยอมรับเหมือนจอมพล ถนอม กลับจะได้รับการยกย่อง และตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ประกอบกับข่าวคราวเรื่องทุจริตในวงราชการ สร้างความไม่พอใจในหมู่ประชาชนอย่างมาก

การพบซากสัตว์ป่าสงวน 29 เมษายน พ.ศ. 2516 เอลิคอปเตอร์ทหารหมายเลข ทบ.6102 เกิดอุบัติเหตุตกกลางทุ่งนาที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีนักแสดงหญิงชื่อดังในขณะนั้น คือ เมตตา รุ่งรัตน์ โดยสารไปด้วย มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 6 คน ในซากเฮลิคอปเตอร์นั้นพบซากสัตว์เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นซากกระทิงล่ามาจากทุ่งใหญ่นเรศวรซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวน สร้างกระแสไม่พอใจในหมู่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก หลังจากนั้นปลายเดือนพฤษภาคมและต้นเดือนมิถุนายน นิสิตนักศึกษากลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยได้ออกหนังสือชื่อ “บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่” จำหน่ายราคา 5 บาท จำนวน 5,000 เล่มเปิดโปงเกี่ยวกับกรณีนี้ ผลการตอบรับออกมาดีมาก จนขายหมดในเพียงเวลาไม่กี่ชั่วโมง และได้รับการขยายผลโดยนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงในชมรมคนรุ่นใหม่ออกหนังสือชื่อ “มหาวิทยาลัยที่ไม่มีคำตอบ” ที่มีเนื้อหาตอนท้ายเสียดสีนายกรัฐมนตรี เป็นผลให้ ดร.ศักดิ์ ฝาสุขนิรันดร์ อธิการบดี สั่งลบชื่อนักศึกษาแกนนำ 9 คนซึ่งเป็นผู้จัดทำหนังสือ ออกจากสถานะนักศึกษา ทำให้เกิดการประท้วงจนนำไปสู่การชุมนุมระหว่างวันที่ 21 - 27 มิถุนายน ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ท้ายสุด ดร.ศักดิ์ ต้องขอมคืนสถานะนักศึกษาทั้ง 9 คน และศักดิ์ได้ลาออกเพื่อแสดงความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ เหตุการณ์ 14 ตุลา ยังนับเป็นการลุกฮือของประชาชนครั้งแรกที่ประสบความสำเร็จ ในยุคศตวรรษที่ 20 และยังเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ภาคประชาชนในประเทศอื่น ๆ ทำตามในเวลา ต่อมา เช่น ที่เกาหลีใต้ในเหตุการณ์จลาจลที่เมืองกวางจู เป็นต้น พ.ศ. 2546 สภาผู้แทนราษฎรมีมติเอกฉันท์กำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคมของทุกปีเป็น "วันประชาธิปไตย" เป็นวันสำคัญของชาติ ในโอกาสครบรอบเหตุการณ์

2.3.2 การชุมนุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (วิกิพีเดีย, 2559)

พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (People's Alliance for Democracy : PAD) หรือเรียกว่า กลุ่มพันธมิตรกู้ชาติ หรือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง เป็นกลุ่มการเมืองในประทศไทยที่มีบทบาทสำคัญในช่วง พ.ศ. 2548 - 2552 โดยเป็นการรวมตัวจากหลายองค์กรทั่วประเทศ และได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ภายใต้จุดประสงค์ในการขับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และแสดงความต้องการให้อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนอย่างเปิดเผย กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีแกนนำคนสำคัญ ได้แก่ สนธิ ลิ้มทองกุล และพลตรีจำลอง ศรีเมือง

สัญลักษณ์หลักของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย มีการใช้สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์หลักและมีการใส่เสื้อสีเหลืองพร้อมผ้าโพกศีรษะที่มีข้อความว่า "กู้ชาติ" และผ้าพันคอสีฟ้า และมีมือตบเป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์

ในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการเคลื่อนไหวของฝ่ายซึ่งมีความเห็นว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ควรออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นำโดยสนธิ ลิ้มทองกุล จนกระทั่งลงเอยด้วยเหตุการณ์รัฐประหาร ส่งผลให้ฝ่ายทหาร คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ก้าวขึ้นสู่อำนาจ และเข้ามามีบทบาททางการเมือง ส่งผลให้ไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. 2546 – 2550 ต่อมาผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องทางผลประโยชน์ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลผสม ทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งเคยดำเนินการเคลื่อนไหวก่อนเหตุการณ์รัฐประหาร กลับมาชุมนุมอีกครั้งในปี พ.ศ. 2551 เพื่อกดดันให้นายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวชและสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ออกจากตำแหน่ง ส่งผลให้มีการปิดล้อมท่าอากาศยานนานาชาติหลายแห่ง จนกระทั่งเที่ยวบินทุกเที่ยวหยุดทำการนั้น นายเกษม พันธุ์รัตนมาลา นักเศรษฐศาสตร์ คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะสูญเสียเงินกว่า 4,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากการปิดสนามบินครั้งนี้ อันส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและต่อเศรษฐกิจไทยอย่างมหาศาลภายหลังจากมีคำวินิจฉัยคดียุบพรรคพลังประชาชนและพรรคร่วมรัฐบาลอีก 2 พรรค

อันเนื่องมาจากกรณีทุจริตการเลือกตั้งของนายยงยุทธ ดิยะไพรัช เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ในวันรุ่งขึ้น แกนนำพันธมิตรฯ ได้ประกาศยุติการชุมนุมทั้งที่ทำเนียบรัฐบาล ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ และ ทำอากาศยานดอนเมือง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย (Asian Human Rights Commission) ระบุว่า เจตนาของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยโดยมีลักษณะของฟาสซิสต์ ต่อต้านนโยบาย เศรษฐกิจแบบประชานิยมและนโยบายการกระจายอำนาจทางการเมืองออกจากศูนย์กลาง รวมทั้ง โจมตีฝ่ายตรงข้ามว่าไม่จงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ และเปิดโอกาสให้นายทหารและข้าราชการ ระดับสูงมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ประกาศยุติบทบาท ตัวเองที่ห้องส่งสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม เอเอสทีวี ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2556 สัญลักษณ์ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยโดยดูเพิ่มเติมที่ : วิกฤตการณ์การเมืองในประเทศไทย พ.ศ. 2548 - 2553

1. สาเหตุที่นำมาสู่การชุมนุม กรณีการขายหุ้นกลุ่มบริษัทชินคอร์ป

ในวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2549 ตระกูลชินวัตรและดามาพงศ์ขายหุ้นที่ครอบครองอยู่ ทั้งหมดในกลุ่มบริษัทชินคอร์ป ให้แก่บริษัทเทมาเส็ก รวมมูลค่าทั้งสิ้นกว่า 73,000 ล้านบาท กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจึงได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ซึ่งทางกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมองว่าเป็นผลประโยชน์ทับซ้อน การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สองของทักษิณ ชินวัตร ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมัยที่สองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ถูกนักวิชาการบางกลุ่มออกมาวิพากษ์วิจารณ์ว่าอยู่ภายใต้ "ระบอบทักษิณ" คือ "ไม่ใส่ใจต่อเจตนารมณ์ ระชาธิปไตย" ซึ่งเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการ นื้อราษฎร์บังหลวง นอกจากนี้ยังไม่สามารถควบคุมความรุนแรงที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นการละเมิด สิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการกวาดล้างขบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 1,000 คนทั้งนี้ ประชาชนบางกลุ่มได้ใช้คำว่า "ระบอบทักษิณ" สร้างความชอบธรรมในการขับ พ.ต.ท. ทักษิณ ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

กรณีเมืองไทยรายสัปดาห์ กลางเดือนกันยายน พ.ศ. 2548 ฝ่ายบริหารของอสมท. มีมติให้ ระงับการออกอากาศรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวีอย่างไม่มี กำหนด เนื่องจากนายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ดำเนินรายการ ได้อ่านบทความเรื่อง "ลูกแกะหลงทาง" ซึ่งมีเนื้อหาโดยอ้อมกล่าวหารัฐบาลทักษิณและเชื่อมโยงไปถึงสถาบันเบื้องสูง นายสนธิจึง เปลี่ยนเป็นการจัดรายการนอกสถานที่แทน และเป็นช่วงเดียวกับที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตยถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรก

2. อุดมการณ์การเสนอแนวคิดการเมืองใหม่

ในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2551 นายสุริยะใส กตะศิลา ได้กล่าวต่อสื่อมวลชนว่าทางกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีแนวคิดใหม่โดยหวังเพื่อลดจำนวนนักการเมืองหน้าเดิมที่คอร์รัปชันและดำเนินนโยบายประชานิยม คือ เสนอให้มีการจัดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 70% มาจากการคัดสรรจากภาคและส่วนอื่น แทนการเลือกตั้ง โดยได้ให้สาเหตุว่าการดำเนินงานรัฐสภาปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเมืองได้ โดยมีจุดประสงค์ที่จะพยายามให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วม และพยายามให้มีตัวแทนสาขาอาชีพที่มาจาก การเลือกสรรของกลุ่มอาชีพแต่ละอาชีพโดยตรง จึงเสนอสูตร 30/70 การเมืองใหม่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเสนอ มีเป้าหมายดังนี้: ปกป้องเทิดทูนราชวงศ์จักรีให้เข้มแข็งและปลอดภัย เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงทศพิธราชธรรม “สนับสนุนให้คนดีมาปกครองบ้านเมือง ปกกันไม่ให้คนไม่ดีมีอำนาจ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมทุกภาคส่วน ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม” ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง การเมืองใหม่จะไม่จำกัดอยู่เพียงนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งในพื้นที่เท่านั้น แต่จะยังเปิดกว้างให้ภาคประชาชนที่หลากหลาย ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ เช่น ผู้แทนจากกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ผู้แทนจากภาคประชาชนที่หลากหลาย ผู้แทนจากภาคสังคมที่แตกต่างกัน เป็นต้น

ในวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2551 แกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แถลงข่าวถึงแนวคิดเรื่องการเมืองใหม่ ที่ห้องผู้สื่อข่าวทำเนียบรัฐบาล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง กล่าวว่าการเลือกตั้งแบบ 100 เปอร์เซ็นต์จะให้มีการเลือกตั้งได้ 2 ทาง คือ ผู้แทนพื้นที่เขต 50% และผู้สมัครนามกลุ่มอาชีพอีก 50%

เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2552 กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเข้าสู่การเมืองไทยด้วยการจดทะเบียนพรรคการเมืองใหม่ เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จากนั้นในวันที่ 6 ตุลาคม ปีเดียวกัน ทางพรรคได้จัดประชุมกรรมการบริหารพรรคและสมาชิกพรรครวมทั้งหมด 9,000 คน ที่เมืองทองธานี และได้มีการลงคะแนนเสียงเลือกกรรมการบริหารพรรคชุดปัจจุบัน

3. ชาตินิยม

กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยถูกอธิบายว่าเป็น "พวกชาตินิยม" และต่อต้านอย่างรุนแรงในการละเมิดอธิปไตยของชาติไทยซึ่งทางกลุ่มได้กล่าวอ้าง และคัดค้านการตัดสินใจสนับสนุนการจดทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารให้เป็นมรดกโลกของรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้แจ้งความดำเนินคดีต่อรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลสมัคร ซึ่งคาดว่าเป็นการทำรายได้ให้กับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเพื่อแลกกับข้อตกลงในการยกปราสาทเขาพระวิหารให้แก่มพูนจากจดทะเบียนมรดกโลกเพียงฝ่ายเดียว ทางกลุ่มยังได้เรียกร้องให้นักลงทุนไทย

ถอนการลงทุนออกจากกัมพูชา การปิดด่านจุดตรวจบริเวณพรมแดนไทย-กัมพูชา 40 แห่ง การยกเลิกเที่ยวบินทุกเที่ยวจากประเทศไทยไปยังพนมเปญและเสียมเรียบ การสร้างฐานทัพเรือ ที่เกาะกูดใกล้กับแนวชายแดน และการล้มล้างคณะกรรมการซึ่งดูแลการปักปันพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลและการประกาศแผนที่นาวิกโยธินไทยแต่เพียงฝ่ายเดียว

4. การเสนอรูปแบบรัฐบาลใหม่

นายสนธิ ลิ้มทองกุลมีความเห็นสนับสนุนต่อต้านวัตถุนิยม และเสนอ "สังคมนิยม" ความต้องการเพียงแค่ลดระดับหนี้สาธารณะเท่านั้น ในขณะที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ต้องการยกระดับประเทศไทยสู่ประเทศพัฒนาแล้ว พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยต้องการจำกัดการลงทุนจากต่างชาติ ต่อต้านการซื้อกิจการรัฐวิสาหกิจของเอกชน และสงสัยต่อการลงทุนจากต่างชาติในประเทศไทย ขณะที่นโยบายของรัฐบาลทักษิณและรัฐบาลสมัครได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนในเขตชนบทและผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากนโยบายเศรษฐกิจซึ่งผสมผสานแนวคิดประชานิยมอย่างมาก ได้แก่ การรักษาพยาบาลทั้งประเทศโดยมีส่วนร่วมต่อเศรษฐกิจโลกมากขึ้น ส่วนกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเสนอให้มีการขึ้นอัตราดอกเบี้ยเพื่อลดหนี้สาธารณะ และลดค่าใช้จ่ายในโครงการสังคมสงเคราะห์ทั้งหลาย ซึ่งมีแนวคิดประชานิยม

2.3.3 การชุมนุมของนปช.

การชุมนุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เริ่มตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 มีเป้าหมายเรียกร้องให้อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ประกาศยุบสภา และจัดการเลือกตั้งใหม่ ต่อมา รัฐบาลใช้มาตรการทางทหารเข้ากดดันกลุ่มผู้ชุมนุม จนทำให้มีผู้เสียชีวิต 91 ศพ และมีผู้บาดเจ็บมากกว่า 2,100 คนจากนั้น อภิสิทธิ์ประกาศแผนปรองดองซึ่งผู้ชุมนุมมีข้อเรียกร้องเพิ่มเติม การชุมนุมจึงดำเนินต่อไป และอภิสิทธิ์ก็ประกาศยกเลิกวันเลือกตั้งใหม่ตามแผนปรองดอง ก่อนจะใช้กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ เมื่อกลางเดือนพฤษภาคม จนกระทั่ง แกนนำ นปช. ประกาศยุติการชุมนุมในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2552 เนื่องจากผู้ชุมนุมมีข้อสงสัยว่ากองทัพไทยอยู่เบื้องหลังการยุบพรรคพลังประชาชน พร้อมทั้งจัดตั้งรัฐบาลผสม ที่นำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ในปีต่อมา นปช. ประกาศจะเริ่มการชุมนุมเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553 อภิสิทธิ์จึงเพิ่มมาตรการรักษาความมั่นคงอย่างมาก รวมทั้งเข้มงวดกับการตรวจพิจารณาสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ต ตลอดจนสั่งปิดสถานีโทรทัศน์ และสถานีวิทยุที่ดำเนินงาน โดยกลุ่มผู้ชุมนุม อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งกลุ่มผู้ชุมนุมมิให้เดินทางเข้ามายังกรุงเทพมหานครได้ ผู้ชุมนุมส่วนมากเดินทางมาจากต่างจังหวัด แต่ก็มีชาวกรุงเทพมหานครส่วนหนึ่งเข้าร่วมการชุมนุมเช่นกัน การชุมนุมเมื่อวันที่ 14 มีนาคม สื่อต่างประเทศรายงานว่าเป็น

การชุมนุมครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย โดยในช่วงแรก การชุมนุมเกิดขึ้นที่สะพานผ่านฟ้าลีลาศบนถนนราชดำเนินและเป็นไปโดยสงบ กลุ่มผู้ชุมนุมใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การเดินขบวนรอบกรุงเทพมหานคร การรวบรวมเลือดไปเทที่หน้าประตูทำเนียบรัฐบาล หน้าทำการพรรคประชาธิปัตย์ และหน้าบ้านพักอภิสิทธิ์เพื่อกดดันรัฐบาล จากนั้นมีการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับผู้ชุมนุมสองครั้ง ได้ข้อสรุปว่าจะมีการยุบสภา แต่ไม่สามารถสรุปวันเวลาได้ โดยทั้งก่อนและระหว่างการชุมนุม มีการยิงลูกระเบิดชนิด เอ็ม - 79 หลายสิบลูก แต่ก็ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดโทษได้แม้แต่คนเดียว อย่างไรก็ตามกรมสอบสวนคดีพิเศษแถลงจับผู้ต้องสงสัย 3 ราย ความตึงเครียดเพิ่มมากขึ้นเมื่อเข้าสู่เดือนเมษายน กลุ่มผู้ชุมนุมปิดการจราจรที่แยกราชประสงค์รวมทั้งสร้างแนวป้องกันในบริเวณโดยรอบ วันที่ 8 เมษายน อภิสิทธิ์ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง โดยห้ามการชุมนุมทางการเมืองเกินกว่าห้าคนขึ้นไป และในวันที่ 10 เมษายน กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมที่สะพานผ่านฟ้าลีลาศ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 24 ศพ มีช่างภาพชาวญี่ปุ่นเสียชีวิตรวมอยู่ด้วย 1 คน และทหารเสียชีวิต 5 นาย ตลอดจนมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีกมากกว่า 800 คน สื่อไทยเรียกการสลายการชุมนุมดังกล่าวว่า "เมษาโหด" วันที่ 14 เมษายน แกนนำประธาสรวมที่ชุมนุมไปยังแยกราชประสงค์เพียงแห่งเดียว วันที่ 22 เมษายน เหตุปะระเบิดมือทำให้มีผู้เสียชีวิต 1 คน และได้รับบาดเจ็บอีก 86 คน กลุ่มคนเสื้อแดงบางส่วนบุกเข้าไปในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เพื่อหาตัวผู้ลงมือ แต่หาไม่พบ ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ พรทิพย์ โรจนสุนันท์ ในภายหลังชี้ว่าโรงพยาบาลอาจเป็นแหล่งของผู้ลงมือ แต่ไม่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดอย่างใด เมื่อวันที่ 28 เมษายน ระหว่างที่ผู้ชุมนุมจากแยกราชประสงค์ กำลังเดินทางไปให้กำลังใจกลุ่มผู้ชุมนุมที่ตลาดไท ย่านรังสิต ชานกรุงเทพมหานคร แต่ถูกเจ้าหน้าที่ทหารตั้งแนวขวางกั้น กลางถนนวิภาวดีรังสิต จนเกิดการปะทะกัน โดยมีทหารเสียชีวิต 1 นาย ในเหตุการณ์นี้ อภิสิทธิ์เสนอแนวทางปรองดอง เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ซึ่งเสนอให้จัดการเลือกตั้งใหม่ แต่อภิสิทธิ์ก็ยกเลิกข้อเสนอดังกล่าวไปเองหลังจากที่แกนนำ นปช. ยื่นข้อเรียกร้องให้รองนายกรัฐมนตรี สุเทพ เทือกสุบรรณ เข้ามอบตัวกับตำรวจ แม้จะมีท่าทียอมรับในระยะแรกก็ตาม ต่อมา รัฐบาลสั่งการให้กำลังทหารเข้าล้อมพื้นที่แยกราชประสงค์ ด้วยกำลังรถหุ้มเกราะและพลซุ่มยิง ในระหว่างวันที่ 14-18 พฤษภาคม ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 41 ศพ และบาดเจ็บกว่า 250 คน ซึ่งกองทัพอ้างว่า พลเรือนถูกยิงโดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือไม่ก็ถูกยิงเพราะติดอาวุธ หรือถูกผู้ก่อการร้ายยิง และชี้ว่าผู้ก่อการร้ายบางคนแต่งกายในชุดทหาร ทหารเสียชีวิตนายหนึ่งเพราะถูกพวกเดียวกันยิง สื่อไทยเรียกการสลายการชุมนุมดังกล่าวว่า "พฤษภาอำมหิต" กองทัพได้ประกาศ "เขตใช้กระสุนจริง" โดยทุกคนที่พบเห็นในเขตดังกล่าวจะถูกยิง และเจ้าหน้าที่แพทย์ถูกห้ามไม่ให้เข้าไปในพื้นที่ จนวันที่ 19 พฤษภาคม กำลังทหารเข้ายึดพื้นที่เป็นครั้งสุดท้าย จนถึงแยกราชประสงค์ จนมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเพิ่มขึ้นอีก แกนนำ นปช.

ประกาศยุติการชุมนุม และยอมมอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผลให้ผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งเกิดความไม่พอใจ จากนั้น เกิดการก่อจลาจลและวางเพลิงสถานที่หลายแห่งทั่วประเทศ ในช่วงคำ รัฐบาล ประกาศห้ามออกจากเคหสถานในหลายจังหวัด และให้สถานีโทรทัศน์ทุกช่องนำเสนอรายการของ รัฐบาลเท่านั้น โดยทหารได้รับคำสั่งให้ใช้อาวุธปืนยิง ผู้ที่ทำการปล้นสะดม วางเพลิง หรือก่อความ ไม่สงบได้ทันที ผู้ชุมนุมจำนวน 51 คนยังคงหายสาบสูญจนถึงวันที่ 8 มิถุนายน รัฐบาลอ้างว่า การประท้วงดังกล่าวจะต้องใช้เงินทุนถึง 150,000 ล้านบาท ในการเปลี่ยนผู้นำและนโยบายที่ สำคัญ ๆ ของรัฐบาล ได้อย่างเห็นได้ชัด (วิกิพีเดีย, 2559)

2.3.4 การพัฒนาการของการมีส่วนร่วมของประชาชนไทยในอดีตถึงปัจจุบัน

ในระยะ 30 ปีแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย (2489 – 2519) (เป็นยุคที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย คือ แค่การเลือกตั้ง ขณะที่การมีส่วนร่วม รูปแบบอื่น ๆ เกิดขึ้นน้อย และมักเป็นเรื่องของการเมือง การปฏิวัติ รัฐประหาร การประท้วง หรือ เติบวน เช่น การมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อเรียกร้องมหาวิทยาลัยคืนจาก เหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน (พ.ศ.2492) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างขบวนการ สันติภาพซึ่งมีเป้าหมายในการต่อต้านสงคราม (พ.ศ.2495) การเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้ง (พ.ศ.2500) การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อต่อต้านรัฐบาล (14 ต.ค.2516) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ แรงงานในการเรียกร้องเรื่องค่าจ้างขั้นต่ำ (พ.ศ.2517) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเรียกร้อง ให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาเรื่องนี้และการครอบครองที่ดิน (พ.ศ.2517) และการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการประท้วงรัฐบาล พ.ศ.2518 – 2519

ในระยะ 20 ปีต่อมา (2520 – 2539) การมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่พอใจรัฐบาลยังคงเกิดขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาออก (พ.ศ. 2523) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชาติไทยตามนโยบาย 66/23 และที่สำคัญคือ เหตุการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง ในเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งผู้นำกระบวนกรและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทำให้พลังมวลชนเพิ่ม มากขึ้น แต่ฝ่ายรัฐกลับใช้แนวปฏิบัติแบบเดิม ๆ ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรง จนนำมาซึ่งความ สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินทั้งของประชาชนและของรัฐ เป็นผลให้รัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 โดยเพิ่มเติมหมวด 12 ว่าด้วย “การจัดทำ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่” กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีสมาชิก 2 ประเภท คือ ส.ส.ร. ซึ่งเป็น ตัวแทนของจังหวัด และ ส.ส.ร. ประเภทนักวิชาการ ซึ่งจัดเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ร่างรัฐธรรมนูญ (พุทธศักราช 2540)

ในระยะ 10 ปีต่อมา (2540 – 2549) เป็นยุคแรกของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดเจตนารมณ์เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมให้ข้อมูล ปรีกษาหารือ ตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบ และถอดถอนผู้ทุจริต ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น และประชาชนเรียนรู้ที่จะใช้การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ โดยสันติวิธี จึงมีเหตุการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชน ซึ่งมีจำนวนถึง 16 ฉบับ การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้ยื่นฟ้องขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาเพิกถอนพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจสิทธิและประโยชน์ของบริษัท การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) พ.ศ.2548 และพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลาการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2548 มีผลให้แผนการนำ กฟผ. เข้ากระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ต้องมีอันยุติลง การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การคัดค้านโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน บ่อนอก บ้านกรูด โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย และมีหลายกรณีที่ประชาชนประสบความสำเร็จในการใช้สิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการตัดสินใจของรัฐ เช่น โครงการพัฒนากลุ่มน้ำหนองหาร จังหวัดสกลนครที่ประชาชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาหนองหารและนำเสนอภาครัฐจนได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการรวมตัวกันของตัวแทนหน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน ตั้งเป็นเครือข่ายประชาชนต่อต้านคอร์รัปชัน (คปต.) ที่มีผลงานอันถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทุจริตโดยแท้จริง ต่อมา ได้เกิดเหตุการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต้องจารึกไว้อีกเหตุการณ์หนึ่งคือการที่ประชาชนจำนวนมากออกมาเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่ง แต่ก็มีประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งยังคงให้การสนับสนุนรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อยู่ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ คือ การยึดอำนาจการปกครองประเทศโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 นำไปสู่การยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกเสียงลงประชามติเพื่อให้ความเห็นชอบการนำร่างรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ในวันที่ 19 สิงหาคม 2550 (ถวิลวดี บุรีกุล, 2550, พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550) (ถวิลวดี บุรีกุล, 2550)

การรัฐประหารครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 หากวิเคราะห์จากสภาพการอาจมีสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ ความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ในหมู่ประชาชน โดยรัฐบาลระบอบทักษิณได้ปลุกระดมให้ประชาชนที่สนับสนุนรัฐบาลเผชิญหน้ากับกลุ่มประชาชนที่ต่อต้านรัฐบาล ทำให้ประชาชนที่มาชุมนุมต่อต้านรัฐบาลด้วยความสงบถูกกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลใช้อาวุธสงครามเช่นระเบิดเอ็ม 79 ทำร้ายเสียชีวิตถึง 23 คน และได้รับบาดเจ็บเกือบ 800 คน รวมทั้งมีผู้ที่พิการอีกด้วย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ทหารยังตรวจพบว่าฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลได้จัดเตรียมอาวุธร้ายแรงจำนวนมากเพื่อใช้ก่อความไม่สงบในการเผชิญหน้ากับผู้ชุมนุมที่ต่อต้านรัฐบาลด้วยสันติวิธี หากปล่อยไว้จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชาติอย่างใหญ่หลวง

ชาวนาได้รับความเดือดร้อนจากการขายข้าวให้รัฐบาลแต่ไม่ได้รับเงินมาเป็นเวลานานเป็นเหตุให้ชาวนาต้องฆ่าตัวตายถึงสิบกว่าคน และรัฐบาลก็รู้ดีว่าการอยู่ต่อไปของรัฐบาลจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ชาวนาได้เพราะรัฐบาลรักษาการณ์ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะกู้เงินมาจ่ายให้ชาวนาได้ แต่รัฐบาลมิได้สนใจความเดือดร้อนของชาวนาแต่อย่างใด คงมุ่งที่จะรักษาอำนาจของรัฐบาลไว้ให้มั่นคงเท่านั้น ซึ่งผิดวิสัยของรัฐบาลที่อ้างว่ามาจากการเลือกตั้งของประชาชน

การทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาล และนักการเมือง โดยเฉพาะจากโครงการรับจำนำข้าวที่ปช. ได้ชี้มูลความผิดของ น.ส. ยิ่งลักษณ์ นายกรัฐมนตรี และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีมูลค่าความเสียหายที่กระทรวงการคลังแถลงไว้มากกว่าห้าแสนล้านบาท ไม่รวมความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตลาดการค้าข้าวของไทยที่จะได้รับผลกระทบไปอีกหลายปี ถ้ารัฐบาลระบอบทักษิณมีอำนาจต่อไปก็จะใช้อำนาจปกปิดความผิดและกระทำการทุจริตต่อไป ซึ่งจะทำให้ประเทศชาติได้รับความเสียหายมากยิ่งขึ้น

จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตัดสินใจยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินทั้ง ๆ ที่ลงเอยอยู่นาน เพราะรู้ดีว่าจะถูกต่อต้านจากทั้งฝ่ายระบอบทักษิณและพวกตะวันตก ส่วนฝ่ายมวลมหาประชาชนที่ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลมายาวนานกว่าหกเดือนนั้น ส่วนหนึ่งอาจจะพอใจเพราะเห็นว่าการต่อสู้ด้วยความสงบกับรัฐบาลทรราชย์นั้นยากที่จะได้รับชัยชนะ แต่อีกส่วนหนึ่งอาจรู้สึกเสียใจเพราะไม่ต้องการให้ทหารเข้ามาปฏิบัติแต่ต้องการให้ทหารสนับสนุนการปฏิบัติของประชาชนซึ่งจะเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของประเทศที่ประชาชนจะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงประเทศด้วยมือของตนเอง รวมทั้งไม่แน่ใจว่าทหารจะทำการปฏิรูปประเทศตามเป้าหมายของมวลมหาประชาชนหรือไม่ เท่าที่ผมรับฟังมามวลมหาประชาชนส่วนนี้มีมากเหมือนกัน

อย่างไรก็ตามเมื่อพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตัดสินใจยึดอำนาจแล้วก็ต้องเดินหน้าให้จบและต้องจบให้สวย ให้เป็นที่จารึกไว้ในประวัติศาสตร์ว่าเป็นผู้เข้ามาครอบงำชาติไม่ให้แตกสลายด้วยน้ำมือของระบอบทุนสามานย์ ทำให้ประเทศก้าวไปข้างหน้าได้อย่างสง่างามเหมือนกับ ปาร์ก จุง ฮี

อดีตหัวหน้าคณะรัฐประหารของเกาหลีใต้เมื่อปี 2504 ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของเกาหลีใหม่ ถ้าทำไม่สำเร็จ ทำให้ประชาชนผิดหวัง สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ มิถุนายน 2557

กล่าวโดยสรุปเหตุการณ์ทางการเมืองในอดีตตั้งแต่ประเทศไทยปกครองระบอบประชาธิปไตยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2560 เป็นประสบการณ์ เป็นบทเรียน และยังมีการประท้วงไม่เอาผู้นำรัฐบาล มีการชุมนุม มีการปฏิวัติ รัฐประหารอยู่ตลอด มีการร่างรัฐธรรมนูญ และมีการฉีกรัฐธรรมนูญโดยทหาร และร่างรัฐธรรมนูญใหม่ เลือกกั้งได้มาแบบเดิม ๆ ผู้วิจัยหวังเห็นการเมืองประเทศไทยจะดีกว่าที่เป็นอยู่แต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันก็มีการพัฒนาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีการให้สิทธิของประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.3.5 สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการเพิ่มบทบัญญัติหมวด 7 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน เพื่อให้สิทธิแก่ประชาชนในกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ ดังนี้

2.3.5.1 การเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติในหมวด 3 และหมวด 5 โดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน ตามมาตรา 163

2.3.5.2 การเข้าชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน ตามมาตรา 164 เพื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาให้วุฒิสภามีมติถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครอง หรืออัยการสูงสุด รวมถึง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ออกจากตำแหน่ง ด้วยเหตุที่มีพฤติการณ์ ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างรุนแรง

2.3.5.3 การออกเสียงประชามติของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 165 ในกรณีดังต่อไปนี้

1) คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน

2) กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติ นอกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงแล้ว ประชาชนยังมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ เช่น สิทธิ

ในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน รับรองสิทธิของประชาชนในการรับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ (มาตรา 56) การได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว (มาตรา 57) รวมทั้ง มีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน (มาตรา 58)

2.3.5.4 สิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว (มาตรา 59)

2.3.5.5 สิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค (มาตรา 61)

2.3.5.6 สิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรง

ตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา 62)

2.3.5.7 เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม กลุ่มครองเสรีภาพของบุคคลในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ (มาตรา 63) เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น (มาตรา 64) การจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา 65)

2.3.5.8 สิทธิชุมชน รับรองสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ (มาตรา 66) สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน (มาตรา 67)

2.3.5.9 สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ห้ามบุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 68) และให้สิทธิบุคคลในการต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่ เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 69)

2.3.5.10 สิทธิมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา 284) สิทธิลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 285) สิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น (มาตรา 286) ตลอดจนมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 287)

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังมีบทบัญญัติหมวด 5 ว่าด้วย แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบขององค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น
- 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่
- 5) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุขรวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

2.3.6 ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.3.6.1 สภาพเรื้อรังทางสังคม

ถ้าสังคมมีการเรื้อรังทางสังคมต่ำ หมายความว่า ราษฎรที่ได้รับการศึกษามีจำนวนน้อยการเข้าถึงสื่อมวลชนก็น้อย การพัฒนาเป็นสังคมเมืองก็ต่ำ สิ่งเหล่านี้ก็คือ ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญ

2.3.6.2 ภาวะทางเศรษฐกิจหรือการครองชีพ ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีความมั่งคั่งจะมีโอกาสเป็นประชาธิปไตยได้มากกว่าประเทศที่ยากจน ในประเทศยากจนราษฎรเองจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย แต่ถ้าความยากจน ความขาดแคลนและเดือดร้อน

ทางเศรษฐกิจมีมากขึ้นไปจนอยู่ในภาวะเกินทนแล้ว อาจจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็ได้

2.3.6.3 ข้อจำกัดทางการเมือง ถ้าระบอบการเมืองเป็นระบอบประชาธิปไตย ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แต่ถ้าการปกครองแบบเผด็จการ ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ และจะเป็นไปในรูปของการมีส่วนร่วม โดยการปลุกเร้าระดมเพื่อสนับสนุนรัฐบาลนั่นเอง

2.3.6.4 วัฒนธรรมทางการเมือง ถ้าการเมืองมีบทบาททางการเมืองที่จำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่ตระกูลซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้มีทั้งอิทธิพลและอำนาจเงินทำให้ คนมีความรู้ไม่ยอมเข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมือง

2.3.7 ปัจจัยที่อิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่

2.3.7.1 ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

2.3.7.2 ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง

2.3.7.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

2.3.7.4 การอาศัยอยู่ในเขตเมือง – ชนบท

2.3.4.5 ความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล

โดยที่ความรู้เข้าใจทางการเมือง การได้รับข่าวสารและความสนใจทางการเมือง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม และความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งกล่าวได้ว่า ประชาชนที่ได้รับข่าวสาร สนใจ เข้าใจ มีความรู้ และมีความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาลจะทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย นอกจากนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับความแตกต่างกันของที่อยู่อาศัย กล่าวคือ การอาศัยอยู่ในเขตเมืองหรือชนบทของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งน่าสนใจอย่างยิ่งว่าคนที่อาศัยอยู่ในชนบทจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่ากลุ่มคนเมือง แม้ว่าระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของคนเมืองจะสูงกว่าก็ตาม (สถาบันพระปกเกล้า, 2547)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองสมัยใหม่ ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมักมีความตื่นตัวหรือสนใจในทางการเมืองสูงกว่าในระบบจารีตประเพณี อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของระบบการเมืองสมัยใหม่

ในระบบการเมืองประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายรูปแบบ แต่ทุกรูปแบบเป็นเรื่องของความสมัครใจ ปราศจากการบังคับ รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจมีตั้งแต่รูปแบบเล็ก ๆ แคบ เช่น การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายทางการเมือง การเขียนจดหมาย

แสดงความคิดเห็นถึงนักการเมือง ไปจนถึงรูปแบบที่มีน้ำหนักกว้างขวางขึ้น เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การช่วยผู้สมัครรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเดินขบวน การวิ่งเต้น เพื่อให้ผู้นำทางการเมืองออกกฎหมายหรือยอมรับนโยบายที่ตนเรียกร้อง (Lobbying) ตลอดจนการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองกลุ่มหรือองค์การทางการเมืองทั้งหลาย

สำหรับระบบการเมืองเผด็จการสมัยใหม่นั้น เห็นความจำเป็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเช่นกัน แต่การมีส่วนร่วมนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องการสมัครใจ แต่เป็นเรื่องของการชักจูงและระดม (Mobilization) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมสนับสนุนรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่รัฐบาลเป็นผู้ระดมและชักจูง เพื่อให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนนโยบายและการกระทำของรัฐบาล เพื่อให้สิ่งที่รัฐบาลทำเกิดความชอบธรรม

2.4 บทบาทนักศึกษากับกระบวนการประชาธิปไตย

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในอดีตการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างกว้างขวางคือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีประชาชน นิสิต นักศึกษา นักเรียน ร่วมกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญต่อต้านการปกครองของจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียรและพันเอกณรงค์ กิตติขจร ผู้นำของประเทศขณะนั้น ถึงแม้นักศึกษาจะเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยในสังคม เมื่อเทียบกับจำนวนพลเมืองทั้งหมด แต่ก็ยังเป็นชนกลุ่มน้อย ที่พอจะกล่าวได้ว่า เป็นตัวแทนของคนทั้งประเทศในทางใดทางหนึ่ง เป็นชนกลุ่มที่ได้รับการศึกษาก่อนข้างดีกว่าชนกลุ่มใหญ่ และเป็นชนกลุ่ม ที่ยังไม่มีผลประโยชน์ของตัวเองที่เห็นได้ชัด เหมือนผู้มีอาชีพแล้ว ดังนั้น จึงมักเป็นที่หวังกันว่า นักศึกษาจะเป็นกลุ่มกดดันทางการเมือง (Pressure Group) ในการคอยตรวจตราให้รัฐบาลทำงาน เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ที่สำคัญอันหนึ่ง ยิ่งในประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ ยังมีการศึกษาน้อยด้วยแล้ว ยิ่งเป็นที่หวังกันมากยิ่งขึ้นว่า นักศึกษาจะเป็นตัวเร่งในการพัฒนาทางการเมือง ให้เป็นประชาธิปไตย และเป็นธรรมได้เร็วขึ้นกว่าปกติ อย่างไรก็ตาม พิจารณาตามสภาพนักศึกษาในบ้านเราแล้ว จะเห็นได้ว่านอกจากนักศึกษาจะเป็นกลุ่มกดดันทางการเมืองที่ขาดพลังแล้ว ยังเป็นตัวเร่งเกือบจะใช้ไม่ได้เอาเสียเลยด้วย ที่เป็นเช่นนี้อาจหาเหตุผลมาอธิบายได้ คือ

ประการแรก เนื่องจากการจัดการประเทศทั้งหมด เป็นฝีมือของชนชั้นปกครองกลุ่มน้อย การจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาผลประโยชน์ ของคนพวกเดียวกับตัวด้วย กล่าวคือถึงรัฐจะจัดให้มีการศึกษาขั้นต้นเปิดสำหรับคนทั่วไปจริง แต่คุณภาพของโรงเรียนประชาบาลในต่างจังหวัด และโรงเรียนในเมือง ก็ยังลดหลั่นกันมาก หลักสูตรก็เป็นไปเพื่อ สำหรับคนที่เตรียม

ตัวจะเรียนในชั้นสูงต่อไปเท่านั้น และพอถึงขั้นมัธยม ก็กลับมีการลงทุนส่งเสริมน้อย ผู้ที่จะเรียนชั้นมัธยมได้จึงจะต้องเก่งจริง ๆ หรือมาจากครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดีหน่อยเท่านั้น ด้วยวิธีการแข่งขันกันไปตามลำดับชั้นเช่นนี้ ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดีกว่า ย่อมจะได้เปรียบมาตั้งแต่ต้น

ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาอยู่เอง ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยมักจะมีครอบครัวที่มีฐานะดี หรืออย่างน้อยก็ปานกลางมากกว่า ที่จะมากจากครอบครัวยากจน เมื่อนักศึกษาส่วนมากมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่ค่อนข้างสบายเช่นนี้ ทักษะคิด ประสพการณ์ และการมองปัญหาต่าง ๆ จึงเป็นแบบอย่างของคนชั้นกลาง ที่มุ่งมองไปข้างหน้ามากกว่า ที่จะหันกลับไปมองคนอื่นที่อยู่เบื้องหลัง และไม่อาจที่จะมองเห็นความเดือดร้อนของคนส่วนใหญ่ได้ ถึงบางคนจะได้เรียนวิชาทางสังคมศาสตร์ได้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรม เกี่ยวกับความยากจน แต่ก็ไม่อาจที่จะเข้าใจได้ เพราะเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับชีวิตของตัวเอง ซึ่งสบายแล้ว บางครั้งจึงเลยไม่รู้ว่่าสิ่งเหล่านี้ มีอยู่จริงหรือไม่ หรือถึงบางคนมีแว่วว่าจะรู้บ้าง แต่ก็ไม่อยากรู้ เพราะดูเหมือนการขัดกับวิถีชีวิตอันสะดวกสบายที่ตัวมีอยู่

ประการที่สอง นอกจากการจัดการมหาวิทยาลัยยังเป็นไป เพื่อผลประโยชน์ของชนกลุ่มที่มีฐานะค่อนข้างดีแล้ว เพื่อให้แน่ใจว่า บรรดาผู้ที่ได้รับการคัดเลือกแล้วนี้จะไม่มีความหันกลับไปเป็นฝ่ายเรียกร้องสิทธิของคนส่วนใหญ่ กลไกของสังคม จึงได้จัดให้มีการให้สิทธินักศึกษาเป็นพิเศษ จะทำอะไรก็ได้รับความเห็นใจ เห็นใจชาวบ้านธรรมดาอยู่เสมอ เช่นจะขับรถแหกปากเอ็ดตะโรไปตามถนนในวันแข่งขันฟุตบอลประเพณีอย่างไรก็ได้ จะเดินขบวนเรียกร้องผลประโยชน์ของตัวเอง ก็ได้รับการพิจารณาด้วยดี เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็คล้ายกับเป็นการให้สินจ้างรางวัล เพื่อที่นักศึกษาจะได้เป็นพวกของตัวต่อไป เมื่อจบจากมหาวิทยาลัย ก็สามารถหางานมีหน้ามีตาทำได้อยู่เหนือคนอื่นต่อไปอีก นักศึกษา (บางคนถือว่าตนเองเป็นนิสิต ไม่ใช่ นักศึกษาด้วยซ้ำ เพราะฟังดูเหมือนจะโก้กว่า) ก็เลยไม่รู้ว่่าจะเป็นกลุ่มกอดคันท่าใคร เพราะมีเกียรติมีอภิสิทธิ์เพียงพอลงอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อใครมาบอกว่านักศึกษาไม่ควรข้องเกี่ยวกับการเมืองก็มักจะเชื่อ เพราะในใจก็ไม่คิดถึงเรื่องเหล่านี้อยู่แล้ว

ประการที่สาม คือ ความไม่เอาไหนของมหาวิทยาลัยเอง ซึ่งส่วนใหญ่ก็มาจากอาจารย์ ซึ่งเป็นชนกลุ่มที่ค่อนข้างสบายแล้วอีกเหมือนกัน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานักศึกษาจึงมีอิทธิพลและบทบาทต่อสังคมต่อการเมือง สามารถชี้นำสังคม การเมืองได้ ในอดีตกับปัจจุบัน 14 ตุลาคม มาเปรียบเทียบกับปัจจุบัน ช่วง 14 ตุลาคม มีปัจจัยหลายอย่างมากที่มาประกอบกันจนทำให้เกิดเหตุการณ์นั้น เปรียบเทียบปัจจุบันนี้ปัจจัยหลายประการไม่ได้ดำรงอยู่แล้ว เราจะไปคาดหวังให้นักศึกษาต้องมามีบทบาทเหมือนเดิมเป็นการไม่ยุติธรรมกับคนรุ่นปัจจุบัน กล่าวคือนักศึกษาในแต่ละยุค มีโจทย์เฉพาะของตัวเอง ของยุคสมัยที่เขาต้องเผชิญอยู่ด้วย มีสภาพแวดล้อมที่มันต่างกัน ฉะนั้นจะไปคาดหวังว่าเขาจะต้องมีบทบาทเหมือนนักศึกษารุ่นพี่เมื่อ 40 ปีที่แล้วไม่ยุติธรรม

ลักษณะที่เราพูดถึงสังคมกัมพูชา เด็กวัยรุ่นสนใจเรื่องตัวเองมากกว่าเรื่องสังคมทั่วไป หมกมุ่นกับตัวเอง ก็เป็นปรากฏการณ์ปกติที่เกิดขึ้นทั่วโลก แม้แต่ในยุค 14 ตุลาเอง ตอนนั้นนักศึกษาที่ออกมาเคลื่อนไหวก็เป็นคนกลุ่มน้อยในยุคสมัยของเขา บางกลุ่มอาจจะสนใจเรื่องสิทธิมนุษยชน บางกลุ่มอาจจะสนใจเรื่องทรัพยากร บางกลุ่มสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม บางกลุ่มอาจจะสนใจรณรงค์เรื่องระบบการศึกษา เรื่องมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ แต่ถ้าไม่มีสิทธิเสรีภาพกลุ่มไหนเขาก็เคลื่อนไหวไม่ได้ทั้งสิ้น จึงไม่แปลกใจว่าทำไมหลายกลุ่มจึงต้องกลับมารณรงค์เรื่องสิทธิเสรีภาพ เรื่องความเป็นประชาธิปไตยเพราะมันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนหนุ่มสาวเขาแสดงบทบาทได้ในการที่จะเปลี่ยนสังคมไปในทางที่เขาใฝ่ฝัน (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556)

2.5 บริบทพื้นที่งานวิจัย

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ระดับปริญญาตรี มีความสนใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.5.1 ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีพื้นที่ 454 ไร่ มีอาคาร 57 หลัง และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามศูนย์หนองโน ตั้งอยู่ที่บ้านหนองโน หมู่ 1 , หมู่ 5 และบ้านกุดแคน หมู่ 6 ตำบลหนองโน (โคกก่อ) อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ 1,050 ไร่ 3 งาน 32 ตารางวา เป็นที่ตั้งของคณะเทคโนโลยีการเกษตร และโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ พ.ศ. 2468 ตั้งเป็น “โรงเรียนประถมกสิกรรม” ขึ้นที่บริเวณวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคามในปัจจุบัน

พ.ศ. 2470 ได้ย้ายไปตั้งที่โคกอีด้อย อยู่ห่างจากตัวเมืองมหาสารคามไปทางทิศตะวันตกประมาณ 4 กิโลเมตร ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในปัจจุบัน

พ.ศ. 2473 เปลี่ยนฐานะเป็นโรงเรียนประถมวิสามันต์และฝึกหัดครูกสิกรรมชั้นต่ำ

พ.ศ. 2474 ได้ยุบเลิกแผนแผนกฝึกหัดครูกสิกรรมชั้นต่ำเหลืออยู่เฉพาะ โรงเรียนประถมวิสามันต์

พ.ศ. 2481 ยกฐานะเป็นโรงเรียนประกาศนียบัตรจังหวัด

พ.ศ. 2498 เปลี่ยนฐานะเป็นโรงเรียนฝึกหัดครู

พ.ศ. 2505 (1 พฤษภาคม) ได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูมหาสารคาม

พ.ศ. 2519 จัดระบบงานใหม่ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู และ พ.ศ. 2518 มีผลให้วิทยาลัยครูมหาสารคามเป็นสถาบันอุดมศึกษา

พ.ศ. 2535 (14 กุมภาพันธ์) วิทยาลัยครูทุกแห่งได้รับพระราชทานนามว่า “สถาบันราชภัฏ” แปลว่า “คนของพระราชอา” ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Rajabhat Institute” และต่อท้ายด้วยชื่อเดิมหรือชื่อจังหวัด

พ.ศ. 2538 (25 มกราคม) ยกฐานะเป็นสถาบันราชภัฏมหาสารคาม และดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 และวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ

พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ซึ่งส่งผลให้สถาบันราชภัฏมหาสารคามเปลี่ยน สถานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2547 จนถึงปัจจุบัน

2.5.2 ตราประจำมหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ รัชกาลที่ 9 ให้เป็นตราสัญลักษณ์ ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีลักษณะเป็นรูปไข่ วงในคือ พระราชลัญจกรประจำพระองค์รัชกาลที่ 9 เป็นรูปพระที่นั่งอัฐทิศ ประกอบด้วยจักรกลางวงจักรมีอักษรเป็น อู หรือเลข 9 รอบวงจักรมีรัศมีเปล่งออกโดยรอบ เหนือจักรเป็นรูปเศวตฉัตรเจ็ดชั้น ฉัตรตั้งอยู่บนพระที่นั่งอัฐทิศ แปลความหมายว่า มีพระบรมเดชานุภาพในแผ่นดินวงนอก เป็นชื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภาษาไทย และภาษาอังกฤษสีของสัญลักษณ์ ประกอบด้วยสีต่าง ๆ จำนวน 5 สี ดังต่อไปนี้

สีน้ำเงิน แทนค่า สถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ให้กำเนิด และพระราชทานนาม "มหาวิทยาลัยราชภัฏ"

สีเขียว แทนค่า แหล่งที่ตั้งของสถาบันฯ 36 แห่ง ในแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม

สีทอง แทนค่า ความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา

สีส้ม แทนค่า ความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ก้าวไกลใน 41 แห่ง

สีขาว แทนค่า ความคิดอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สีประจำมหาวิทยาลัย

สีประจำสถาบัน สีเขียว - แดง สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ทางความรู้ สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ อดทน

2.5.3 คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เปิดสอนในระดับอนุบาล อนุปริญญา ปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท และปริญญาเอก มีทั้งหลักสูตรทั่วไปและหลักสูตรภาคสมทบ ประกอบด้วยคณะทั้งหมด 9 คณะ และ 1 โรงเรียน ได้แก่

มีคณะต่าง ๆ (ฝ่ายทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,2559)

2.5.3.1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สี่ประจำคณะคือสี่เหลือง มีจำนวนนักศึกษา
ชั้นปี 1 – ชั้นปี 4 จำนวน 2,007 คน

2.5.3.2 คณะครุศาสตร์ สี่ประจำคณะคือสี่ฟ้า มีจำนวนนักศึกษาชั้นปี 1 – ชั้นปี 4
จำนวน 2,343 คน

2.5.3.3 คณะวิทยาการจัดการ สี่ประจำคณะคือสี่แสด มีจำนวนนักศึกษาชั้นปี 1 –
ชั้นปี 4 จำนวน 728 คน

2.5.3.4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สี่ประจำคณะคือสี่ม่วง มีจำนวนนักศึกษา
ชั้นปี 1 – ชั้นปี 4 จำนวน 1,018 คน

2.5.3.5 คณะเทคโนโลยีการเกษตร สี่ประจำคณะคือสี่เขียว มีจำนวนนักศึกษา
ชั้นปี 1 – ชั้นปี 4 จำนวน 438 คน

2.5.3.6 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สี่ประจำคณะคือสี่น้ำเงิน มีจำนวนนักศึกษา
ชั้นปี 1 – ชั้นปี 4 จำนวน 2,760 คน

2.5.3.7 คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สี่ประจำคณะคือสี่แดง มีจำนวนนักศึกษา
ชั้นปี 1 – ชั้นปี 4 จำนวน 2,639 คน

2.5.3.8 คณะนิติศาสตร์ สี่ประจำคณะคือสี่ชมพู เปลี่ยนชื่อเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2557
เดิมชื่อวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มีจำนวนนักศึกษาชั้นปี 1 – ชั้นปี 4 จำนวน 598 คน

2.5.3.9 คณะวิศวกรรมศาสตร์ สี่ประจำคณะคือสี่แดงเลือดหมู มีจำนวนนักศึกษาชั้นปี
1 – ชั้นปี 4 จำนวน 663 คน

2.5.3.10 บัณฑิตวิทยาลัย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2553) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่าผลการศึกษาดังนี้ ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนรายด้าน พบว่า ประชาชน มีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง 2 ระดับเท่านั้น ได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับ ปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านการ สนทนาเรื่องการเมือง ส่วนรายด้านที่อยู่ระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการ ติดต่อกับนักการเมือง และด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทาง การเมืองต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม บทบาทหน้าที่ในครอบครัว และบทบาท หน้าที่ในชุมชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการ พัฒนาทางการเมือง ปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมือง ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง พฤติกรรม ทางการเมือง และการกล่อมเกลางทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนมีจำนวน 4 ตัว เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และสภาพแวดล้อม ทางการเมือง ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นลักษณะลำดับขั้นฐานเจดีย์ ซึ่งเปรียบเทียบได้ว่าการเป็น ฐานเจดีย์นั้นทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ก่อนส่วนอื่น ๆ มากที่สุดและเข้าถึงง่ายที่สุด โดย เปรียบให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดและเข้าถึงง่ายที่สุด

เอื้ออารี เศรษฐวานิช (2553) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับ นาน ๆ ครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศชาย มีอายุระหว่าง 20 - 21 ปี ได้รับความรู้ จากการศึกษาวិชาการเมืองการปกครอง เข้าร่วมกิจกรรมของสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลธัญบุรีเป็นบาง โอกาส ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์และนักรีวิวร้อยละ 81% มีความสนใจที่จะติดตามข่าวสารทางการเมือง สำหรับการมีส่วนร่วมด้านการเลือกตั้ง ด้านการ แสดงความคิดเห็นมีระดับนาน ๆ ครั้ง ส่วนด้านการชุมนุมและการร้องเรียนและตรวจสอบไม่เคยมี ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง นักศึกษาชายและนักศึกษานหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการ เลือกตั้ง การชุมนุม การแสดงความคิดเห็นและการร้องเรียน

และตรวจสอบแตกต่างกัน

ปวีณา อุดมกัน (2553) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษา ตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ทั้ง 4 ด้าน มี ดังนี้ 1) ด้านการร่วมรณรงค์ทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก 3) ด้านการแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง อยู่ใน ระดับมาก 4) ด้านการมีบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมือง อยู่ในระดับมาก

คุณากร กรสิงห์และณัฐชัย นิ่มนวล (2554) ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ของเยาวชนระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า 1.ระดับจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($X = 3.10$) โดยปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การกล่อมเกลามาจากสถาบันทางสังคม ($t = 2.039$) การ เกื้อหนุนทางเศรษฐกิจ ($t = 2.413$) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสื่อเทคโนโลยี ($t = 2.697$) และความรู้เรื่องสิทธิและ เสรีภาพทางการเมือง ($t = 2.878$) ซึ่งทุกด้านมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม 2. ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่เอื้ออำนวยจากผู้แนะและแนวร่วมนักศึกษา ขาดการสนับสนุนจากครอบครัว ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาด การสร้างประวัติศาสตร์ทางการเมืองในพื้นที่ร่วมกัน ขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเมืองนักศึกษา บางส่วนมีทัศนคติเชิงลบต่อการเมืองไม่สามารถร้องขอเท็จจริงจากข่าวทางการเมืองได้และมีความรู้การเมืองน้อย 3. แนวทางการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) พัฒนาทักษะความรู้ 2) ประสานความร่วมมือจากสถาบันทางสังคมตามหลักบรร 3) พัฒนาช่องทางในการใช้สื่อเทคโนโลยี 4)การสร้างแนวทางจงใจหรือผลประโยชน์ตอบแทน 5) ผลักดันการทำ กิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง 6) จัดตั้งกลุ่มและเครือข่ายความร่วมมือ 7) การสร้างต้นแบบทางการเมือง 8) สร้างประวัติศาสตร์ทางการเมืองในพื้นที่ร่วมกัน 9) สร้างมาตรการทางกฎ ข้อบังคับในการมีส่วนร่วม

มยุรี ธนอมสุข (2554) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า นิสิต ภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อยโดยที่ปัจจัยอายุ ภูมิฐานะ และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมือง คือเพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครองและการกล่อมเกลாதองการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตำราญ วิเศษ (2555) ศึกษาเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการแสดงความคิดเห็นรองลงมาได้แก่ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการประเมินผล และ ด้าน การตัดสินใจตามลำดับ การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษาและระบบการเรียนต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ควรมีสื่อที่ทันสมัยในการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ควรนำเสนอข้อมูลทางวิทยุ โทรทัศน์ และโปสเตอร์ เสนอข่าวสารให้มีความหลากหลาย ควรมีการประเมินผลทางการเมืองตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละเขต การเลือกตั้ง

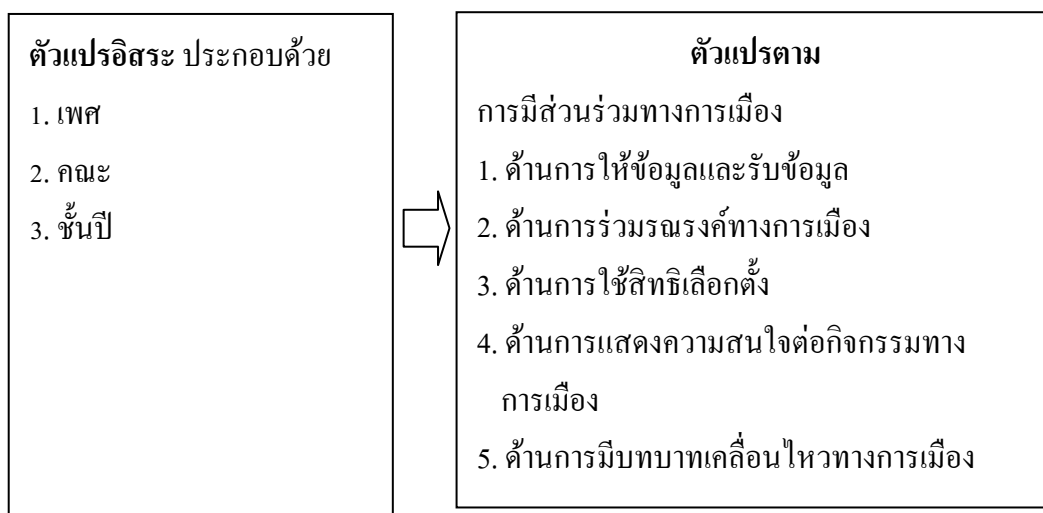
ชาญวิทย์ รัชนีกุลชน (2556) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของนักศึกษา (กรณีศึกษาเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516) พบว่า จากที่ได้กล่าวมาเป็นที่ เห็นได้อย่างชัดเจนว่า นิสิตและนักศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รวมทั้ง ยังถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างชัดเจน หากแต่เพียงในปัจจุบัน บทบาทของนิสิตและนักศึกษาลดความสำคัญลงไปอย่าง เห็น ได้ชัด เนื่องจากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นิสิตและนักศึกษาที่เป็นความหวังใหม่ของประเทศ ให้ความสนใจกับการเมืองการปกครองน้อยลงอย่างเห็น ได้ชัดจนเป็นที่น่าเป็นห่วง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียน เห็นว่า การปลุกจิตสำนึกของชนชั้นนักศึกษาที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาขับเคลื่อนประเทศชาติ ต่อไปนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสมควรให้ความสำคัญและไม่อาจ ละเลยได้ไม่ว่าด้วย ประการใดทั้งปวง

สนธิยา สายแวง (2556) ศึกษาเรื่อง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย สยามอยู่ในระดับสูง ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพนักศึกษา จำนวน 343 คน คิดเป็นร้อยละ 89.8 มี ระดับการศึกษาในระดับเตรียมอุดมศึกษา (ก่อนเข้ามหาวิทยาลัย) อยู่ในระดับปวช. หรือ ปวส. จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7 และมีรายรับเฉลี่ยของครอบครัว / เดือนต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 ตัวแปรด้านเพศ อาชีพ ประเภทสถานศึกษาในระดับเตรียม อุดมศึกษา รายรับของครอบครัว พฤติกรรมการรับข่าวสารข้อมูล และ พฤติกรรมทางการเมืองของ ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ .05

หยดฟ้า ราชมณี, วีรยุทธ ชะนิล, วีรภัทร และอุเทน ศรีอ่อน (2558, น. 121) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้งของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ในด้านรูปแบบผู้สนใจทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ด้าน รูปแบบกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อยู่ในระดับน้อย ด้านรูปแบบกิจกรรมการ ต่อสู้ทางการเมือง อยู่ในระดับน้อย มุมมองต่อการเมืองและการเลือกตั้งของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีทิศทางในเชิงบวกอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบมุมมองต่อการเมืองและการเลือกตั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช เมื่อจำแนกตาม เพศ ชั้นปี ภูมิลำเนา รายได้ ของครอบครัว อาชีพของ บิดาและอาชีพของมารดา พบว่านักศึกษาที่มีเพศ ชั้นปี ภูมิลำเนา รายได้ ของครอบครัว อาชีพของบิดาและอาชีพของมารดาที่แตกต่างกันมีมุมมองต่อการเมืองและการเลือกตั้ง ไม่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับกับมุมมองต่อการเมือง และ การเลือกตั้งของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชทั้งในภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านรูปแบบผู้สนใจทางการเมือง ด้านรูปแบบกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงทาง การเมือง และ ด้านรูปแบบกิจกรรมการต่อสู้ทางการเมือง

2.7 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย